

Gittin Sources 60

רמב"ם הלכות גירושין פרק ט הלכה כ

חולה שרצה לגרש אשתו על תנאי כשימות כדי שלא תפול לפני יבם ואם עמד לא תהיה מגורשת ולא רצה לגרשה מעכשיו כדי שלא תטרף דעתו, כך הוא כותב בגט אחר שכותב התורף או אומר לה כשנותן לה הגט אם לא מתי לא יהיה גט ואם מתי יהיה גט ואם לא מתי לא יהיה גט, כדי שיהיה תנאי כפול והין ה קודם ללאו ולא יפתח פיו תחלה לפרענות, ואם מת תהיה מגורשת כשימות והוא שיגיע הגט לידה קודם מיתה.

מגיד משנה הלכות גירושין פרק ט הלכה כ

הלכה כ

[כ] חולה שרצה וכו'. שם (דף ע"ה:): אתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם לא מתי וכו' ואסיק רבא דאמר אם לא מתי לא יהיה גט וכו' ופירשו בגמרא אם לא מתי לא יהיה גט לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט בעינן הן קודם ללאו. ומדברי רבינו נראה שאינו אומר ואם מתי יהיה גט מעכשיו ומוכרח הוא ממ"ש כדי שיהיה התנאי כפול והן קודם ללאו ואם אמר מעכשיו כבר נתבאר פ"ו מהלכות אישות שאין צריך לתנאי כפול ולא להן קודם ללאו באומר מעכשיו או ע"מ, וכן נראה ממ"ש ולא רצה לגרשה מעכשיו כדי שלא תטרף דעתו. וצ"ע היאך יתקיים הגט בלא מעכשיו וכבר נתבאר למעלה שאם אמר ה"ז גט אם מתי מחולי זה שלא אמר כלום שמשמעו לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה וכבר הזכרתי למעלה בפרק זה זז המשנה והגמרא שאמרו כן. ואין לומר שלפי שכל תנאו מועיל יותר דלא עדיף לקיום הגט כשכפל ואמר אם לא מתי לא יהא גט משאם לא הזכירו כלל שהרי הכפל לקיים התנאי הוא ואם לא כפל המעשה קיים והתנאי בטל וכאן נאמר שאם לא כפל המעשה בטל וכשכפל הכל קיים. ואפשר שהוא סבור שהכפל מוציא מידי משמע לאחר מיתה ומכניסו בכלל משמע תנאי והטעם שכשלא כפל הוא סבור שהוא כאומר לאחר מיתה ומפני כך אינו כופל שאין צורך לכפול בלאחר מיתה ולפיכך לא אמר כלום שאין גט לאחר מיתה אבל כשכפל מגלה דעתו שהוא אומר כן בתנאי ואומר משפטי התנאים ולכשיתקיים התנאי ה"ז גט. זה נראה בדעתו ז"ל ובדעת מי שאומר שבמעכשיו אין צורך לכפול התנאי ולא להן קודם ללאו ודחוק הוא. והרמב"ן והרשב"א ז"ל כתבו דהא דשמואל כשאמר מעכשיו הוא דאמר מהיום או מעכשיו דאילו אם מתי גרידא משנה שלימה שנינו ה"ז גיטך אם מתי לא אמר כלום אלא בדאמר מעכשיו היא. ומכאן הקשו לדברי הגאונים שאומרים שבמעכשיו אין צורך תנאי כפול ולא הן קודם ללאו והניחו הדבר בצריך עיון. ובעטור כתוב והא דלא אדכר הכא מעכשיו משום דהא כתיב בגיטא מיומא דנן ולעלם דאי לאו הכי הא קי"ל אם מתי דלאחר מיתה דמי ולא אמר כלום עד דאמר מעכשיו עכ"ל. ומ"ש רבינו לאחר שכותב התורף הוא ממה שנתבאר פ"ח שאין כותבין תנאי לפני התורף. ומ"ש והוא שיגיע הגט לידה קודם מיתה פשוט הוא ומבואר בהרבה מקומות:

לחם משנה הלכות גירושין פרק ט הלכה כ

הלכה כ

[כ] חולה שרצה לגרש את אשתו וכו'. כתב ה"ה ואין לומר שלפי שכפל תנאו מועיל וכו'. קשה דכיון דכפל תנאי עושה אותו כמעכשיו ג"כ איך כתב רבינו למעלה התנה עליה שאם זרחה חמה יהיה גט ואם לא זרחה החמה לא יהיה גט ואם מת בלילה שאין גט לאחר מיתה והא הכפל מוציאו מיד לאחר מיתה ואפילו למה שתירץ ואפשר וכו' אבל כשכפל מגלה דעתו כו' יש להקשות קושיא זו. ועוד קשה במה שאמר דטעמא דרבינו הוי משום כפל התנאי א"כ מתניתין דאם מתי הוי בלא כפל וקשה דא"כ אמאי אינו גט הא כיון שאין כאן כפל תנאי המעשה קיים והתנאי בטל וכן נמי יש להקשות מתניתין דאם לא באתי דקאמרה דאם מת תוך י"ב חדש דאינו גט במאי קא מיירי אי בלא כפל המעשה קיים והתנאי בטל ואפילו מת תוך י"ב חדש אמאי אינו גט ואי כפל הוי כמעכשיו ולא הוי גט לאחר מיתה. ועוד קשה לדעת רבינו למה הוצרך שמואל להתקין בגט אם מתי יהא גט וכו' די שיאמר אם לא מתי לא יהיה גט ואם מתי יהיה גט מעכשיו ובמעכשיו לא בעינן תנאי כפול ועוד דמצי למימר לא יהא גט אם לא מתי ואם מתי יהא גט דהך עדיף טפי שלא יזכיר מיתה כלל בתחלת דבריו ושם בפרק מי שאחזו בגמרא דהך הוא עדיף טפי אם לאו דבעינן הן קודם ללאו והשתא לימא מעכשיו ולא בעי הן קודם ללאו לדעת רבינו. ולתריך כ"ז נקשה קושיא אחרת והיא בגמרא בפרק מי שאחזו (דף ע"ב) כשהקשו על מתניתין דזה גיטך אם מתי אלמא אם מתי כלאחר מיתה דמאי והדר תניא כו' ומאי הך אם מתי הוי כשאר תנאי בעלמא כמו אם באתי וכו' או אם זרחה וכו' דאינו חל אלא כשיתקיים התנאי ואין גט לאחר מיתה אבל מהיום אם מתי חל מעכשיו. ולזה י"ל דהך גופא הוא דתירצו בגמרא ואף על גב דלא הקשו בגמרא כן אלא גבי אם מתי אפשר דה"ה באם לא באתי דאמאי כשמת תוך י"ב חדש הוי גט אפילו שאמר מעכשיו הא הוי כמהיום ולאחר מיתה והוי ספיקא ומשום דהך מתניתין הוי מתני' קמייתא דאיירי בתנאה דאם לכך אקשינן ליה הכא וכן נראה מדברי רש"י בסוף פרק מי שאחזו

(דף ע"ו) גבי מה שאמרו שם לא נחלקו אלא באם תצא וכו' והוה ליה כאם מתי גרידא כדכתב שם רש"י ז"ל באם תצא ודכוותה אם באתי ואמרי' לעיל גבי אם מתי אם שתי לשונות משמע מעכשיו ומשמע לכשיגיע אמר מהיום הוי מעכשיו לא אמר מהיום וכו' באם מתי גרידא ואמרינן לעיל דלאחר מיתה הוא לכשאמר הכא נמי משמע לכשלא [אבוא] לאחר י"ב ע"כ משמע דסבירא דכולהו תנאים שוים כדכתיבנא. אבל אם נאמר שדעת רבינו כן הוא קשה קצת למה כתב גבי אם מתי לעיל שמשמעותו לאחר מיתה ומשמעותו מעתה ולא כתב כן גבי אם לא באתי. לכך נראה ודאי דדעת רבינו הוא הכי דכי פריך בגמרא אלמא אם מתי כלאחר מיתה דמיא הוא משום דתנאי אם מתי אי אפשר לומר שהוא כשאר תנאים דאם באתי אם לא באתי אם זרחה אם לא זרחה דהתם כיון דהתנאי הוא בדבר אחר ואינו במיתה עצמה אם מת קודם נתבטל הגט שהרי בעת שנתקיים התנאי הרי כבר הוא מת ואין גט לאחר מיתה אבל היכא שהתנאי במיתה עצמה אינו גט לאחר מיתה דבעת המיתה מתקיים הגט והוי גט ומיתה באין כאחד והוי דומיא קצת לההיא דריש פרק הזורק (דף ע"ז ב) דאמרו גיטה וחצרה באין כאחד וכיון שכן הוצרכו לומר בגמרא דאם מתי לאחר מיתה משמע דכיון דהזכיר המיתה דעתו ודאי אחר שימות דאי הוי לשון תנאי הוי גט ומיתה באין כאחד ומגורשת. ורבינו סובר דה"מ דמשמע לאחר מיתה כשאינו כופל דכיון שאינו כופל משמע שכוונתו לאחר מיתה ומפני שכוונתו לאחר מיתה לכך לא כפל דאין צורך לכפול דתנאי דלאחר זמן דאין הכפל אלא בתנאי דאם אבל כשכפל משמע דאין כוונתו לאחר מיתה אלא תנאי וכיון דהוי תנאי הוי גט ומיתה באין כאחד ולכך מגורשת אבל אין פירושו דכשכפל התנאי הוי מעכשיו דהא רבינו בפירוש כתב שלא רצה לגרשה מעכשיו מפני שלא תטרף דעתו ועם זה יתיישבו כל דברי רבינו וה"ה ואתי שפיר מה שאמר רבינו לעיל אם זרחה עליו חמה וכו' דכיון דהתנאי הוא בדבר אחר לכך כשמת קודם אינו גט דהוי גט לאחר מיתה: כך הוא כותב בגט אחר שכותב התורף וכו'. קשה דהא מדברי רבינו בפרק ח' משמע דלכתחלה אין כותבין בגט כלל לא קודם התורף ולא אחר התורף וכן כתב ה"ה בלשון המתחיל המגרש על תנאי וכו' דכוונת רבינו שלכתחלה אין להזכיר שום תנאי בגט ע"כ. ונראה לחלק דבשכיב מרע הקלו לכתוב אפילו בתוך הגט לכתחלה אם ירצה כדי שלא תטרף דעתו. אי נמי כן ר"ל מאי דקאמר כך הוא כותב כלומר אם בדיעבד כתב כך מהני. והראשון נכון יותר אבל לא ידעתי מאין הוציא אם לא מן הסברא שלא תטרף דעתו כדכתיבנא:

ר"ן (על הרי"ף) מסכת גיטין דף לז עמוד א

או מת האב הרי זה גט. דכיון דלא פירש מידי לא איכוין אלא להרווחה כל ימים שהוא צריך ומכאן ואילך אינו צריך כך כתב רש"י ז"ל ובגמרא גם כן בהא דאמרינן [דף עו א] בשלמא לרבא רישא דלא פריש וסיפא דפריש כתב דבסיפא דמתני' דפריש שתי שנים כיון דלא איצטרך לפרושי ופריש דוקא קאמר ואין כל זה מחוור אצלי דכיון דרישא דמתני' כרבנן מוקמינן לה [לרב חסדא] כדאיתא בגמרא היכי נימי דלהרווחא קא מכוין אדרבה רבנן סברי דלצעוריה קא מכוין לפיכך נ"ל דטעמא דמתני' משום דאמרינן דלצעורה קא מכוין [ואין לנו בפירוש תנאו אלא אחד משני דברים או שנאמר שהוא מתכוין לצורך הנקתו ותצטרך להניקו ב' שנים ואם מת ה"ז גט או שנאמר שאינו מתכוין אלא להנקה ולא תצטרך להניקו אלא יום א' ואם מת אינו גט ומשום דמתני' כרבנן דס"ל דלצעורה קא מכוין] אנו תופסין המשמעות שהוא מצער אותה יותר והיינו שתניקוהו כל הזמן שיצטרך להנקה ואף על פי שיש בו צד קולא שאם מת הרי זה גט אי אפשר לתפוס מדבריו תרי חומרי דסתרינן להדדי ולפיכך אנו תופסין הצד שהוא יותר חמור אבל בסיפא דפריש שתי שנים משום דמתני' כרבנן דסברי דלצעורה קא מכוין אמרינן דאם מת אינו גט ולא נצטרך להקל עליה בשביל זה שהזמן כבר הוא קצוב בדבריו ועל כרחך אתה צריך לומר כן שאם אתה מפרש דטעמא דסיפא מפני שלא הוצרך לפרש ופירש כמו שכתב רש"י ז"ל תינח תניקי את בני לרבנן אבל תשמשי את אבא ותניקי את בני לר' יהודה מאי איכא למימר אלא ודאי כדכתיבנא. ומדברי רש"י ז"ל נראה דכי אמרינן מת הבן או מת האב ה"ז גט היינו דוקא בשהתחילה להניק או לשמש אבל בשלא התחילה כלל אינו גט וכן נראה מפירושו בגמ' גבי בשלמא לרבא וכו' אלא לרב אשי וכו' ולרב אשי הוא דהוי גט אף על פי שלא הניקה ושמשה כלל [ומשום הכי פריך ליה מ"ש רישא ומ"ש סיפא כיון דלא נתקיים כלום מן התנאי אמאי הרי זה גט] אבל לרבא לא ובתוספות הקשו עליו [אי כשהתחילה פשיטא אם מת הרי זה גט] דבשלמא גבי בן הוצרך התנא להשמיענו דהוי גט אף על פי שלא הניקוהו כ"ד חדש אבל גבי אב אם איתא ששמשתו כלל מאי קא משמע לן פשיטא דהוי גט כיון ששמשתו כל ימי חייו דמאי איבעי לה למעבד טפי וליכא למימר דאשמעינן דאע"ג דאיהו מיית ברישא [הוי גט] דלא בעינן שתשמשהו כל ימי חייה דאם איתא דבעינן הכי לא הוי גט כדאמרינן בפ' בתרא [דף פג ב] כל ימי חיי וחייכי אין זה כריתות ובמתני' לא אתא לאשמעינן דהוי כריתות אלא דבשמוש כי האי סגי. לפיכך פירש ר"י ז"ל דאפילו מת קודם שמניקה ושמשה הרי זה גט אבל דעת הר"ם ז"ל בפ"ח מהלכות גירושין כדברי רש"י ז"ל דמת הבן או האב קודם שתניק או שתשמש אינו גט וכמו שאכתוב בגמ' בס"ד:

חדושי הרמב"ן מסכת גיטין דף עו עמוד א

אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי וחזר ואמר לה וכו'. פי' נתן לה בתחלה על תנאי וחזר אח"כ ואמר לה בפני שנים אחרים אותו הגט שבידך הרי את מגורשת בו על תנאי אחר לא בטלו דבריו האחרונים את הראשונים וכו' שלא בא להוסיף מדלא אמר שתתני מאתים זוז מוסף על תנאי הראשון ולעקור נמי לא בא מדלא ביטל תנאו הראשון בפני אלו האחרונים הלכך ברצונה הדבר תלוי שהרי נתרצו שניהם שיהא גט מנתינה ראשונה על תנאי ראשון או מנטילה שניה על תנאי שני שכיון שאינה מקיימת התנאי הראשון נמצא הגט לבעל ומתגרשת בתנאי שני מאמירה שניה, ואף על גב דתניא בתוספתא הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה ה"ז גיטך מעכשיו לא אמר כלום כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי זה גיטך מעכשיו ליתא אלא אפילו אמר לה הרי הוא גיטך מעכשיו בלא שום תנאי הוי גט דקיי"ל כרבי דאמר בפ' הזורק עד שיאמר לה הא גיטך והיא כרשב"א דאמר שיטלנו הימנה ויחזור ויתנו לה, וסיפא דקתני בטלו דבריו האחרונים את הראשונים ה"נ הוא דכיון דאמר לה הרי הוא גיטך ע"מ ליתן לי ג' מאות זוז וקבלה עליה הרי בטלו שניהם תנאן הראשון ולעולם אינו מתקיים אחר בטולו ואף על פי שנותנת לו מאתים לא קיימה התנאי שהרי בטלוהו, הילכך מתגרשת מנתינה זו על תנאי זה השני, ואי ס"ל להאי תנא דאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי אתיא מילתא כפשטה דאיהו מתני ומבטל אכנפשיה.

ורש"י ז"ל כתב כאן לא מסרו לה בפניהם שאם מסרו לה איגרשה לה ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא אלא כך אמר בפניהם כשאמסרנו לה לא אמסרנו לה אלא ע"מ כן וחזר ואמר לה בפני שנים ומסרו לה, ולשון הברייתא שאמור בגמ' דקתני ה"ז גיטך משמע כמו שפירשתי אבל לשון ששנו בתוספתא אינו שוה (לכל) [לשל] הגמ', והכי תניא התם אמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ [שתמתין לי שתי שנים וחזר ואמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ] שתתן לי מאתים זוז לא בטלו דבריו האחרונים את הראשונים אלא הרשות בידה רצת תמתין רצת תתן אמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ שתמתין לי שתי שנים וחזר ואמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ שתמתין לי שלש שנים בטלו דבריו האחרונים את הראשונים ואין אחד מהן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין לתת לה גט, וזה קרוב לדברי רש"י ז"ל, ואעפ"כ נראה שאם אמר כשאתן גט לאשתי ע"מ כן אתננו לה ובשעת מעשה נתן על תנאי אחר שדבריו הראשונים אינם כלום שהרי לא התנה עמה ואפי' אמר לה מתחלה בפני שנים ע"מ כן אתן לך גט ובשעת מעשה התנה תנאי אחר בטלו דבריו הראשונים, ולא דמיא לה היא דתניא בתוספתא דקדושין זה אומר במנה זה אומר במאתים והלך זה לביתו וזה לביתו ואח"כ תבעו זה את זה וקדשו אם האיש תבע את האשה יעשו דברי האשה וכו' דאלמא על דעת הראשון גמרו מעשה, שאני התם דסתם הוא אבל התנה תנאי אחר אין לנו, אבל לפי דרכו של רש"י ז"ל כך יש לאומרה שאמר לה בפני שנים הראשונים ע"מ כן אתן ולא מסר לה ובפני שנים אחרים ע"מ כן ולא מסר וכשמסר לה לאחר מכן מסרו לה בפני כולם סתם ועל תנאים הראשונים מסר, והאי דקתני ה"ז גיטך ע"מ לאו דאמר הכי בפירוש אלא דהוא כמאן דפריש, ורב אחא משבחה ז"ל מוקים לה נמי בלא מטא גיטא לידה מתנאה קמא.

חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף עו עמוד א

תנו רבנן אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא וחזר ואמר לה בפני שנים על מנת שתתני לי מאתים זוז לא בטלו דבריו הראשונים את האחרונים רצתה משמשתו רצתה נותנת מאתים זוז וכו'. פרש"י ז"ל כגון שלא מסרו לה בפני השנים הראשונים שאם מסרו לה איגרשה לה ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא, אלא כך אמר בפניהם כשאמסרנו לה לא אמסרנו אלא על מנת כן וחזר ואמר לה בפני שנים אחרים תנאי אחר ומסרו לה בכי הא הוא דאמרי' שהוא יכול לבטל תנאו הראשון, וכן כתבו רבותינו בעלי התוספות ז"ל שאם מסרו לה בתנאי הראשון שוב אינו יכול לבטל דבריו הראשונים דהא קיי"ל כרבי דאמר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ומסתמא הא ברייתא כותיה אזלא וא"כ כיון שהגיע גט לידה כל היכא דמקיימא תנאה מגורשת ואפי' נתקרה הגט או נאבד מגורשת לכשתשלים תנאה, וכ"כ הרי"ף ז"ל בתשובה דמשהגיע גט לידה אינו יכול לבטל הגט שנתן לה על תנאי במעכשיו ובעל מנת, ק"ו משנתקרה הגט או נאבד דמקיימא תנאה ומתגרשת למפרע. ואי קשיא לך הא דגרסי' בפ"ק דקידושין (כ"א א') ואיתא בפ' הספינה בב"ב (ע"ז א') שני שטרות הן זכו בשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה ע"מ שתכתבו לו את השטר חוזר בין בשטר בין בשדה דאלמא אף בעל מנת חוזר הוא ומבטל תנאו, הא כבר מותבי לה רבוותא ז"ל ומפרקי לה דכיון דאמר ע"מ הוה ליה כמאן דאמר לא תקנה אלא בשטר. ואי לאו דמסתפינא אמינא דאין עיקר לקושיתם כלל דהתם שלוחין שויניהו ומבטל שליחותו ואזיל כל אימת דבעי, והכי קאמר להו ע"מ שתעשו שליחותי זה שתכתבו לו את השטר ולא תעכבו אתם בכתיבתו כל זמן שאין אני חוזר בי אבל בתולה בדעת הקונה ודאי אינו חוזר, דאילו אמר לחברו זכה בשדה זו ע"מ שאכתוב את השטר כותב הוא את השטר בעל כרחו ומקיים תנאו וזכה בשדהו למפרע, והיינו דנקט לה באומר לעדים ולא נקט לה במתנה עם הזוכה בעצמו, וההוא דאמר לה (ל"ד א') אי לא אתינא מכאן ועד תלתין יומין ליהו גיטא ואמר חזו דאתאי חזו דאתאי ואמר שמואל לא שמיה מתיא ואותיב מינה אביי לרבא דאמר גלויי מילתא בגיטא מילתא היא ופרקינן אטו התם לבטוליה קא מיכוין דמשמע דאילו מבטל ליה בפירוש מבטל, איכא למימר דהתם בדלא אמר לה מעכשיו א"נ בשמסרו ביד שלישי, אלא ודאי הא דאמרי' הכא דיכול לבטל דבריו הראשונים דוקא בשלא

מסרו לידה בפני שנים הראשונים, ובתוספתא מוכיח כן וקרובים דברי התוספתא לדברי רש"י ז"ל דגרסי' התם אמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ שתמתיני לי שתי שנים וחזר ואמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ שתתן לי מאתים זוז לא בטלו דבריו האחרונים את הראשונים הרשות בידה רוצה ממתנת רוצה תתן, אמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ שתמתיני לי שתי שנים וחזר ואמר לשנים אחרים ע"מ שתמתיני לי שלש שנים בטלו דבריו האחרונים את הראשונים.

וכתב הרמב"ן נ"ר דאע"פ כן נראה שאם אמר כשאתן גט לאשתי על מנת כן אתננו לה ובשעת מעשה נתן על תנאי אחר, שדבריו הראשונים אינן כלום שהרי לא התנה עמה, ואפי' אמר לה מתחלה בפני שנים ע"מ כן אתן לך גט ובשעת מעשה התנה תנאי אחר בטלו דבריו הראשונים, ולא דמי לההיא דתניא בתוס' דקידושין זה אומר במנה זה אומר במאתים והלך זה לביתו וזה לביתו ואח"כ תבעו זה את זה וקדשו אם האיש תבע את האשה יעשו דברי האשה ואם האשה תבעה את האיש יעשו דברי האיש דאלמא על דעת ראשון גמרו מעשה, שאני התם דסתם הוא אבל התנה תנאי אחר אין לנו, אבל לפי דרכו של רש"י ז"ל כך יש לי לאומרה שאמר בפני שנים, הראשונים ע"מ כן אתן ולא מסר לה וכן בפני האחרונים ולא מסר לה, וכשמסר לה אח"כ מסרו לה בפני כולם סתם ועל תנאיו הראשונים מסר, והא דקתני הרי זה גיטך על מנת, לאו דאמר הכי בפירוש אלא דהא כמאן דפריש ע"כ, ומיהו לפי דברי התוספתא שכתבתי נראין הדברים דאפילו בשאמר לה ע"מ כן וכן אתן לך גיטך וכשנתנו לה הזכיר תנאי אחר, לא בטלו דבריו הראשונים כיון שלא בטל בפירוש, דבמסר לעדים כענין התוספתא אין לומר כדברי רבינו נ"ר אלא שאין זה תנאי אחר אלא תוספת תנאין לומר או ראשון או אחרון, והאי דנקט לה בתוספתא בשני כתי עדים ה"ה לכת אחת אלא דמשום דינא דסופא נקט הכי דמסיים בה ואחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין ליתן לה גיטה.

והרב בעל העיטור ז"ל פירשה אפי' בשנתן לה בפני שנים הראשונים ואפ"ה יכול לבטל תנאו ולהתנות עליה תנאי אחר עד שיתקיים התנאי, דלא אמרו כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו אלא דלכשיתקיים התנאי איגלי מילתא דמההיא שעתא איגרשא לה ואי פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר או שאבד הגט או שנתקרקע קודם קיומו של תנאי מגורשת, אבל ביני ביני יכול הוא לומר איני רוצה בתנאי זה ואינה מגורשת, מדגרסינן לעיל אמר רבא מתקנתו של הלל נלמוד אמר לאשתו ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ונתנה מדעתו מגורשת בעל כרחו אינה מגורשת אלמא אף על גב דהתנה עליה בע"מ יכול הוא לומר איני רוצה בתנאי זה, ומסתברא דלא כוותיה דבע"מ ודאי אינו יכול לחזור בו כדכתבי' לעיל, וראייתו מדרבא, אדרבה איפכא שמעת מינה דאם איתא דיכול הוא לחזור בו ולבטל תנאו למה ליה למילף מתקנתו של הלל ומשום דנתינה בע"כ לא שמה נתינה דהא אף כשתמצא לומר דבעלמא שמה נתינה הכא אינה מגורשת דכל שאינו רוצה בקיום תנאו בטולי מבטל ליה, אלא ודאי ש"מ אי לאו דנתינה בע"כ לא שמה נתינה וכל המתנה על מנת שתתן לי כך לדעתו קאמר הא נמי הויה מגורשת ואף על פי שאינו רוצה בקיום תנאו וזהו בטילו, ועוד דאמרין בפ"ק דקידושין אמר ר"א התקדשי לי במנה ונתן לה דינר מקודשת וישלים מ"ט כיון דאמר לה מנה ויהיב לה דינר כמ"ד לה על מנת דמי דאמר רב הונא אמר רב כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ואקשי' עליה מהא דתניא התקדשי לי במנה יהיה מונה והולך ורצה אחד מהם לחזור אפילו בדינר האחרון הרשות בידו לומר שאינו כמתנה על מנת שאתן, אלמא באומר ע"מ אינו יכול לחזור בו דאי יכול לחזור בו מאי קשיא לעולם מקודשת למפרע כשישלים ואי פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר בנתיים אינה מקודשת לשני והיינו דר' אלעזר אבל אי חזרו בהם עד שלא ישלים הרשות בידן והיינו ברייתא, אלא ודאי כל האומר על מנת אינו יכול לחזור בו, כנ"ל.

והרמב"ן נ"ר פירשה כשנתן לה הגט בפני שנים הראשונים ובטלו דבריו ולא בטלו לאו על כרחא קאמר, אלא דברי שא תלה הדבר ברצונה רצתה נותנת רצתה משמשת והיא ודאי יכולה היא לבטלה שאילו רצתה לא תקיים תנאו ונמצא מתבטל מעצמו, וה"נ לא שנא ואינו צריך ליטלו ממנה ולחזור וליתנו לה בתנאי האחרון, דהא דתניא בתוספתא הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז דחזר ואמר לה הרי זה גיטך מעכשיו לא אמר כלום כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי זה גיטך מעכשיו, ההיא כר' שמעון בן אלעזר מיתניא דאמר בפרק הזורק עד שיטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ואנן כרבי קיי"ל דאמר אינו צריך אלא שיאמר לה הא גיטך, וסופא דקתני בטלו דבריו הראשונים את האחרונים הכי נמי הוא בשקבלה עליה ליתן שלש מאות זוז והילכך בטלו שניהם תנאי ראשון, וכיון שכן אף על פי שהיא רוצה לקיים תנאה הראשון אינה מגורשת שהרי בטלתו ואינה מתגרשת אלא בתנאי זה השני.

ר"ן (על הרי"ף) מסכת גיטין דף לז עמוד ב

ת"ר אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך וכו'. ולא מסרו לה בפניהם דאי מסרו לה איגרשה לה בהאי תנאה ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא אלא כך אמר לה בפניהם כשאמסרנו לה לא אמסרנו לה אלא ע"מ כן: וחזר ואמר לה בפני שנים כו' ומסרו לה לא בטל כו'. שלא בא זה להוסיף [מדלא אמר לה ע"מ שתתני מאתים זוז] תוספת על תנאי ראשון ולא בא ג"כ לבטל [מדלא בטל] תנאו הראשון בפני אלו אלא הכי קאמר לה או תנאי ראשון או מאתים זוז:

ג' מאות. ודאי עקר ליה לתנאי קמא כך פירש"י ז"ל ועל דרך זה שנויה בתוספתא (פרק ד הלכה ז) דתנאי התם אמר לשנים תנו גט לאשתי על מנת שתמתין לי [שתי] שנים וחזר ואמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ שתתן לי ק"ק זוז לא בטלו דבריו אחרונים את הראשונים אלא הרשות בידה רצתה תמתין רצתה תתן אמר לשנים תנו גט לאשתי על מנת שתמתין לי שתי שנים וחזר ואמר לשנים תנו גט לאשתי על מנת שתמתין לי שלישי שנים בטלו דבריו האחרונים את הראשונים ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין לתת לה גט ע"כ ואף על פי שאין זה שוה לגמרתינו מכל מקום נראה ממנו דלאו בשנתן לה גיטה בתנאי הראשון עסקינן ועוד נראה ממנה דאפילו בשעה שאמר תנאי שני לא מסרו אלא לאחר מכאן שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב וחזר ואמר לה בפני שנים ומסרו לה ואפשר דבכי האי גוונא תנאי דבשעת מעשה מבטל דבריו הראשונים אף על פי שבתחלה אמר בפני שנים כשאתן גט לאשתי ע"מ כן אתננו לה ולא דמי לה היא דתנאי בתוס' דקדושין [סוף פרק ב] [זה אומר במנה] וזה אומר במאתים והלך זה לביתו [וזה לביתו] ואחר כך תבעו זה את זה וקדשו אם האיש תבע את האשה יעשו דברי האשה וכו' דאלמא על דעת ראשון גמרו מעשה דשאני התם דסתם הוא אבל התנה תנאי אחר אין לנו ולפיכך לפי דרכו של רש"י ז"ל כך יש לאומרה שאמר בפני שנים הראשונים ע"מ כן אתן לה ולא מסר לה וכן בפני האחרונים ולא מסר לה וכשמסר לה לאחר כן מסרו לה בפני כולם סתם ועל תנאין הראשונים מסר והא דקתני הרי זה גיטיך ע"מ לאו דאמר הכי בפירוש אלא דהוא כמאן דפריש וכן העמידה רב אחא משבחא ז"ל בדלא מטא גיטא לידה מתנאה קמא:

אבל אחרים פירשו דהכא בשנתן לה גיטה ואמר על מנת שתשמשני את אבא שתי שנים ואח"כ אמר שתתני לי מאתים זוז וכה"ג לא בטל אלא רצתה משמשתו רצתה נותנת לו מאתים זוז שכיון שלא קיימה תנאי ראשון נמצא הגט לבעל ומתגרשת בתנאי שני מאמירה שניה ואף על גב דתנאי בתוספתא [דגיטין פ"ה הל"ה] ה"ז גיטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר הרי זה גיטיך מעכשיו לא אמר כלום כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטיך מעכשיו ליתא אלא אפילו אמר לה הרי זה גיטיך מעכשיו בלא שום תנאי הרי זה גט דקיימא לן כרבי דאמר בפ' הזורק [דף עח א] עד שיאמר לה הא גיטיך וההיא כר"ש בן אלעזר דבעי שיטלנו הימנה ויתננו לה וסיפא דקתני בטלו דבריו אחרונים את הראשונים ה"נ הוא דכיון דאמר הרי זה גיטיך ע"מ שתתן לי שלש מאות זוז וקבלה עליה הרי בטלו שניהם תנאי ראשון וכיון שהסכימו שניהם לבטלו אפילו נתקיים אינו כלום ומתגרשת מנתניה זו על תנאי זה השני ובדאי שזה מן התימה שכיון שנתנו לה בע"מ שהוא כאומר מעכשיו היאך הוא ביד שניהם לבטלו. ועוד אכתוב בזה בסמוך בס"ד:

ואין אחד מן העדים הראשונים ואחד מן העדים האחרונים מצטרפין. להעיד שהיה תנאי בגט זה וכל זמן שלא יבאו שנים באחד מן התנאים הגט כשר ע"י עדי החתימה ולא כל כמיניהו דהנך לשוויי תנאה בגיטא: אילימא אסיפא. פשיטא דאין אחד מן הראשונים כלום שאפילו באו שניהם אינן כלום דהא בטיל ליה ההוא תנאה: אלא ארישא. דקאמר או האי או האי מהו דתימא הואיל ומתקיים גיטא בחד מהני תנאי הוה ליה כחד תנאה וכל סהדי דמסהדי לקיומי תנאה בהאי גיטא ליצטרפו קמ"ל: